

ACC. N:R. 1874 1874

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: SKÅNE

Upptecknat av: Per Johansson

Härad: Ö. GÖRNINGE

Adress:

Socken: BRÖBY

Berättat av: olik. pers.

Uppteckningsår: 1919

Född år . i

Uppteckningen rör

Potteloda here.

1-20

Två svart konstböcker fr. Göringe

21-

Att stämma eldråda

25

Att stämma beord.

25

Att döma verk

27.

Brännvinshämnings

28.

Färga fisk

31.

Fiskar skall rappa

31.

Se leka bra som natt

32.

Hused af skalle skälla på någon

32

Att fördäva loppor

32.

Fördäva fotsvett

32.

Skriv endast på denna sida!

Stant haw löpa en hel dag utan att bli trött	33.
Att taga en orme i handen utan skada	33.
Att gå på neder ej bli trött	34.
Att skjuta vilt	34.
För dem som väta under sig	35.
Ställ ö stengru.	35.
För barn mot fallandesot	36.
Om hant ha kvacka	36.
Mot fallandesot.	36.
För frösa	40.
Att phriva bort frösa	41.
Stevens	42.
Att döva eld.	44.
För rosen	45.
Att hindra plöjvåda	48.
Att döva frukt.	48.

1874

Lund^s Univ.
Folkm. Arkiv.

Att bota tavelvark

47.

Att vna vark

49.

Att bota lössar näs hon är skänd

50.

53 Sid

ACC. NR. 1874.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Johnsson, Per

Härad: Ö.Göinge Adress:

Socken: Broby Berättat av olika personer (se resp. uppteckn.)

Uppteckningsår: 1919 Född år i

Uppteckningen rör

sid.

Potteboda here.

1-8

(1-19 end orig)

Skriv endast på denna sida!

1874

sid 1-19.
(1-8)Potteboda here.

En småländsk sagofigur.

Bland de många jättestarka karlar, som sägnen och historien vet omtala, intager "Pottebo here" ett framträdande rum. I olikhet med så många andra är det nämligen beträffande vad som om honom berättas, till hälften dikt, till hälften verklighet. Pottebo here är ingen egentlig sagofigur, ehuru en mängd sägner äro knutna vid honom, utan han har verkligen existerat.

I Göingebygden, från vilken de sägner, som vi i fortsättningen komma att berätta, huvudsakligen härleda sig, gick denne starke man vanligtvis under benämningen "Pottebo here" (here = pojke, enligt Göingemålet). Annars var han boende i Jungfru-boda eller som det av allmogen vanligen benämndes Puttetorp. Sven i Puttetorp skall ha levat under förra hälften av senast förflutna århundrade, och skall han, enligt vad som från olika håll medde-

Skriv endast på denna sida!

las, ha hållit en längd av över 13 kvarter eller efter våra dagars måttbestämmelser 2,12 meter. I beskrivningen över Västra Torsås socken i "Ny Smålands beskrivning" heter det också om honom, att "hans proportioner i övrigt svarade emot denna respektabla längd. Armarna lära hava varit onaturligt långa, så att han i stående ställning kunde knyta sitt strumpeband. Händerna voro onaturligt stora och lära ha uppnått en bredd av 8 verktum(?) (19,8 cm.).

Pottebo here synes haft mycket att beställa även i norra Skåne. Många äro nämligen de sägner, som om honom där under senare tider berättats. Angående hans härkomst har lantbrukaren Bengt Håkansson i Tomahult för nedskrivaren av dessa rader berättat, att en gång kom dit en främmande kvinna till Pottetorp och begärde att få baka bröd i bakugnen därstädes. Herens moder gav henne också tillåtelse härtill. Efter det baket blivit färdigt, gav den främmande kvinnan honom en kaka av detta, och skall han därigenom ha erhållit sin onaturliga styrka. Kvinna drog därefter sina färde, utan att man fick vetskap om vare sig varifrån hon kommit, eller varthän hon gick. Man trodde, att det var en jättekvinna.

Samme sagesman uppger ävenledes, att enligt en annan sägen från Örkenedsbygden, där berättade av en kvinna, som ledde sina anor från samma socken som "heren" skulle denne vara frukten av en tillfällig förbindelse, som hans moder haft med ett skogsrå. Detta skulle ha tillgått på så sätt, att rået antagit

skepnaden av hennes man. Redan som barn skulle han ha visat prov på sin styrka.

Framlidne lantbrukaren Nils Nilsson i Emitslöv har för antecknaren berättat att vid något tillfälle hade Pottebo here varit i Kristianstad. Där köpte han av en handelsman en tunna salt. "Vad får jag om jag bär säcken hem", sade heren efter det köpet avslutats. "Då får du salttunnan till skänks." Heren upplyste därefter handelsmannen om, att han gick med på denna överenskommelse. Innan han skulle ge sig iväg, måste han emellertid följa med handlaren in på kontoret, där han fick sig en duktig sup. Under tiden passade ett av biträdena på att smyga en tiopundsvikt i saltsäcken. Då heren kom ut, fattade han tag i säcken, som han utan ringaste besvär kastade på ryggen. Därefter begav han sig till allas förvåning iväg. Handlaren, som fruktade för att han icke skulle kunna gå i land med sitt företag, sände biträdet efter för att se, om han fortsatte. Han följde honom nu till det en mil norrut belägna (oläsligt namn), och fann han, att heren allt emellanåt med säcken på ryggen böjde sig ned för att plocka smultron på vägkanten. Slutligen måste han ropa an honom för att få tiopundaren tillbaka.

En annan sagesman, Nils Ek i Västraby, har omtalat, att vid ett annat tillfälle då Potteboda here besökt Kristianstad och på hemvägen kom i närheten av Bjärlöv, höll man där på med potatisupplöckning. Utmed vägen stod en hel vagn full med pota-

tis. "Vad får jag, om jag bär hem potatiskistan?" frågade heren. "Du får potatisen", svarade bonden. "Tackar så mycket", sade heren och tog därmed kistan på ryggen och knallade till potatisplockarnas stora förvåning därifrån.

Samme ~~Ek~~ omtalar, att Pottebo here besökte en gång Broby marknad. Som vanligt under den tiden uppstod där ett bastant slagsmål, och slutligen började man ävenledes tränga sig på honom. Men då blev han, som annars var av ett godmodigt sinnelag, arg och fattade tag i en av de närstående slagskämparna. Med denne svängde han sedan omkring så han rensade hela platsen. Karlen var halvdöd av matthet och förskräckelse, då han äntligen blev fri. Man aktade sig också visligen för att retas med honom, då han befann sig på marknaderna.

Vid ett annat tillfälle, omtalar torparen Björn Jönsson, född i Kätteboda, Örkeneds socken, befann sig heren på väg till Holje marknad. När han kom till den vid Holje belägna ån, kom han icke över bron, emedan lönsingar(?) och blekingar där voro i slagsmål. "Varför stänger man vägen?" frågade han några vägfärande, som höllo stilla utan att komma över. "Det är skåningarna och blekingarna, som slåss", svarade man. "Vänta litet, så skall jag snart göra ren vägen", förklarade heren. Och därmed gick han bort till bron, där han högg den ene efter den andre av slagskämparna i nacken och kastade dem ned i ån. "Kom nu, go vänner, nu har små-

länningen rensat bron", ropade han till de vägfärande, som nu utan besvär kunde komma över. Men slagskämparna blevo så småningom, sedan de i det kalla vattnet fått svalka sina upprörda känslor, sams.

Vid ett annat tillfälle, berättar samme sagesman, kom heren till en gård i Svineboda, där man just höll på att efter en tröskning måla av logan (mäta upp säden). Drängen skröt därvid över, att han burit upp en hel tunna råg på loftet. "Är det något att hovera sig över", menade heren. "Skaffa hit en säck så stor att drösen (sädeshögen) får plats i den", uppmanade han bonden. "En sådan kladd kan man väl taga på en gång." Så stor säck fanns det emellertid icke på gården, utan bonden måste hämta tvenne tunnesäcker, som blevo alldeles fullproppade. Heren tog nu en av dessa under vår arm och bar dem utan vidare på på sädesloftet. Men för vart steg han tog, kvalade det i trätrappan och hela huset gungade.

Pottebo here befann sig en gång, berättar skogsvaktaren Anders Andersson i Emitslöf, vid Immelnsjön, där han sammanträffade med en bonde, som stod väntande på drängarna, som skulle biträda honom med att lassa på några stora timmerstockar, som man släpat samman i en hög. "Vad funderar du på?" frågade han bonden, som såg menande ut. "Jag väntar på drängarna, som ska hjälpa till med att lassa timmerstockarna." "Åh, är det något att vänta på", menade heren. "Det kan du väl själv göra." Och så tog

han den ena stocken efter den andra och kastade upp i vagnen. "Se så, nu är det lass", sade han. "Nu ger du väl mig ett par stockar för besväret", frågade han vidare bonden. "Ja, vill du bära dem härifrån, må du taga dem", medgav denne. Heren tog därefter en stock under var arm och knogade iväg därifrån. "Mina stockar, mina stockar", jämrade sig bonden, ångrande sitt löfte, men heren teg stilla och knogade på med sin tunga börda, som han dock bar jämförelsevis lätt.

Ett av hans mest beundrade kraftprov var annars, omtalar den förut citerade lantbrukare Bengt Håkansson i Tornahult, då han bar hem både stock och kälke, när oxarna tröttnat ute i skogen. Heren var sysselsatt med att köra timmerstockar i denna, då oxarna, till följd av dåligt slädföre, stannade utan att orka draga lasset längre. Men heren fattade då tag i stock och kälke, sedan han spänt oxarna ifrån och bar ekipaget på axeln, medan han ledde oxarna framför sig.

Någon samtida tecknare har förevigat Pottebo here, då han knogade hem med denna börda. Denna teckning har sedan varit spridd i Lönsbodatrakten. Bland annat ägde framlidne folkskollärare A.P.Fagerström därstädes ett exemplar av densamma. Detta köptes av Bengt Håkansson, som varit välvillig nog att ställa ett avtryck härav till författarens förfogande, vilket här meddelas. Enligt upplysningar av H. skall det vara synnerligen unikt. H. säger sig

ävenledes i sin ungdom ha sammanträffat med en person, född 1814, som i sin ungdom vid flera olika tillfällen både sett och talat med Pottéboda here.

Såväl i Skåne som Småland och västra Blekinge spelar emellertid denne en framstående roll i folktron. En hel del nutida människor tro icke, att han existerat, vilket dock är ett misstag, emedan så verkligen varit förhållandet.

En bonde i närheten av Immelnsjön höll en gång på att lassa timmerstockar. Så var det ett par väldiga bjässar, som han inte orkade med. "Varför tager du icke upp dem på lasset?" frågade heren. "Det väntar jag väl med tills torparna komma och hjälpa till", menade bonden. "Vad ger du mig, om jag lyfter upp dem åt dig?" "Du! Du får både dessa båda stockar och de, som äro kvar i högen." "Tack så mycket", sade heren. "Då bär jag dem ända hem". Och så tog han en av de stora stockarna och kastade upp på axeln samt gick utan vidare därifrån. Nu var det bonden, som började jämta sig. "Aj, aj, mina stockar", sade han, då torparna kommit fram. "En karl står väl vid sitt ord och en tiggare vid sin påse", menade heren. Och bonden vågade icke annat än låta honom få stockarna. (Förre skogvaktare Anders Andersson, 78 år, Emitslöf)

1874

Bodde i övre delen av Lönsboda. Var ej bekant.
Kom en gång från Kristianstad. Vid ankomsten till Bjärlöf höll
man på att plocka potatis på ett ställe utmed vägen. En kista stod
full. "Vad får jag, om jag bär dem." - "Du får vad det är i den",
sade bonden. Pottéboda here tog kistan på ryggen och bar den ända
hem. (Snickare N.Ek i Broby, 60 år.)

Skriv endast på denna sida!

Skriv endast på denna sida!

1874 January 30th '9.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESAMNING

1748
George C. Davis,

December 21. Min. C. W. von Sydow.

Davis!

Brother!

Wirdhuten hiimmed att en
"Battels" hene 'all ai sig torbarn
for mörre bättare de den
dell infid. det var ju en
inphast intressant kuns Wi
hagt: Wistio. 7 hest vinnu

John Johnson

Skare

(J.B.S.)

1

du Smalandsk sagfignu.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESAMM
Peter Johnson

[illegible]

7 Gringolbert, ~~Arden~~
(2015)

1874

21

LUND UNIVERSITY
FOLKMINNESARKIV

från riksdagen, där, som
 i förtid många barna-
 ättla kunnadliga böcker
 sig gick denna ställe men
 ordliga i rida bevisning
 Petter's hore¹. Denna var
 hon bevisade i Jernskedet eller
 som det var allmogens rick-
 ga bevisade Petter's. Se
 i Petter's: skall ha varit i
 den fria hufvuden av det fri-
 stia riksdagen och skall
 hon, enligt vad sin fri-
 oida
 köll medhållan, ha köllit en
 köngd av ören 13 kronor eller
 efter sina dagens medhållan-
 andan 2.12 mer. I bevis-
 ningar ören 13 kronor
 i "my Smidans bevisning"
 heter det också om honom, att
 'hans bevisning' i riksdagen
 +1 "Hore" = rikse, enligt Svingen.

3/ 1874

FOLKMINNESARKIV

nota enast denna veckelstap
ha dringd. Sprucka ha ha ha
vart naturligt loinga, di att
kon i stänsat skilning kunde
Munka sitt stamningebord. Hoi
denna var naturligt ston
och laia ha uppmitt en loig
best ar 8 veckur (19.8 en.)

Pottelot her armerligt
angelat att bestila sin inu
stione. Moringa ar naturliga
di dringur, om en honom di
inber spruce tiden berittet.
dringende ha ^{fröjande} ~~fröjande~~ ha
konstkravaren Oengt stikens-
on: Imvakt för medleri
varen ar dessa varer berittet
att en gring kon det en frim
munde kinnna till Pottelot
och kringde att fa boka
krid i ~~frimunde~~ bakningen

1) *Arctostaphylos*: 1874. *Arctostaphylos* *modest* 4

1014
~~und~~ von keine aber Lillstall
 Antile. Oftes det baret blivt
 fändigt von ~~ba~~ den frimman-
 de frimman kann en kobar
 an detta och skall han fröij-
 monka erkänt sin ordan-
 ligh storka. Frimman by
 följtes sina frände stor
 att man fick veta om
 om by var från han kom-
 mit eller vaken från gids.
 Men kunde att det var
 fitt skinnin.

You are saying more up-
 you are needed all enlighten-
 ment says from ~~the~~ Ordinal
^{den} letters in the world in en-
 Amina, you led the Sins even
 from Amina to the Sins
 "where" should have been written

5/ 1874 5
år en tillfällig förändring för

LORDS UNIVERSITY
FOLKMINNESARKIV

[illegible]

1874
6
skulle gesig mig smäte han
medelst sig med honom
in på kontoret, och han fick sig
en duktig sup. Under tiden
gymnaste ett av biträdena mig
att skrappa en tiopund ~~stol~~
i saltvatten. På hemmet kom
it fattade han tag i stöcken,
om han inte smygade bort.
Nästade på ryggen. Därför
han begav han sig till alla
frivårdning inry. Han blev
den som smygade för att
han icke skulle kunna gå i
land med sitt förleg, och
de biträdet efter för att se
om han fortan skulle. Han följde
honom med till det om vil
närut belägna frukost och
från hem att även allt
medelst med sticket på

1874

1) mynner sig vel for at
phobos smultron på myn-
ken. Slutligen måtte han
ropen ankomme for at fæltis
primrose tilliden.

En anden brydning, ~~base~~
~~base~~ midt i: Østergaard,
mødet, at id et smut
tillfælde de Røttelebera her
beholdt Kristianstads og
beholdt den i midten
an Røttelebera, hold men
den på med protestation-
tagning. Utmædningen
stod en hel Røttelebera
protestation. "Hvad for ting
ging den protestation?"
trojke heren. "Du for
protestation, svarede den.
"Jodens på mykelt, da-
de heren og tog den med

2) Fri! Men skatake sig i dessa
 viktiga fri att utöva med konsten
 så han befann sig på markerna
 därna.

Med ett annat tillfälle,
 anlåda kongens öfverprins-
 som född i Kisteboda, öfve-
 med i orden, befann sig
 hvar på väg till Högskolan
 ned. När han kom till
~~skolan~~ den vid Högskolan be-
 hörgna om Men han ~~ide~~
 var borta, emellan han
 sitta på skolorna för
 om i skolorna. "Men
 för stänga om vägen?
 Kongen kan vägen väg-
 förande! som ~~icke~~ kom-
~~ma~~ ~~de~~ holla stilla utan
 att komma över. Det är
 Meningsarna och skolorna

1014
na den sloot: verde water.

Kvanta litet av sken på
 svart gar vägen ner, för
 skade bilen. Det därmed
 gick han bort till hem i den
 han högg den ene efter den
 ande av skogsbränningar i
 asken och kastade den
 ned i sin. "Kom nu, ge
 vinn, nu kan brändningen
 ga vinn för, "Noppe
 han till de nyfärdiga,
 som nu utan bevis
 kunde komma över.
 Men skogsbränningar.
 Men av brändningen
 som sedan de i det hela
 utlöst till vilka sina
 upprörda händelser.
 vil ett annat tillfall

ke, berättar som man säger
man, kom hvar till en gård
i Söderby, där man just till
fri att ofta en frikänning
måde utloppa (måte utgå
siden). Därigen först
förvid ser att han blivit
utgå en hel timma för
kostet. "Å det mågal att
hvar en dag ser i mörk
hvar. "Härifrå lit en så
är det att dröja för de
förhållanden i den
uppmärksamhet han borden.
"En sådan bladd man var.
och tog för en gång. "fri
stor och ^{stora} ~~här~~ anordnings
seber i gårdar, utan borden
måte hvarla timme timmar
hvar, som blers alldeles full.

14.
 proppade. Men ty mår
 or deess under nor arm och
 bär den utan vidare upp
 på sideloftet. Men för att
 steg kom de tog handlade
 det i tröstprogram och hela
 huset gringade.
 Potlaka blev befunna

sig en gång, bevitna Georg
 och stann Anders Andersson
 i smittlif, ~~a~~ ~~en~~ ~~god~~ ~~id~~
 smittlif, ~~en~~ ~~han~~ ~~den~~
 smittlif, ~~en~~ ~~han~~ ~~den~~
 de. Den stäl vidstade
 på smittlif, ~~en~~ ~~han~~ ~~den~~
 kistade honom med att
 lassa på några stam-
 merstade, ~~en~~ ~~han~~ ~~den~~
 stamstade, ~~en~~ ~~han~~ ~~den~~
 hög 'Nad stamstade den

1874

13.

gvi! frigade han bruden
som sig menade ut. "Jag
vitar ju frugarna, om
dessa hyllna till mig att
dessa ~~positiv~~ storske
Äh, så det måg att vilt
menade heren. "Det kan ju
väl själs gör. "Och så
tog han den enda staden
ofta den andra och kostade
mycket i ryggen. "Hej, nu
är det bara så de kan.
"När du väl mig att
som staden för beordret,
frigade han i hvar bon-
den. "Ja, vill du bara
den hvar, men du ta
ja den i medgar den.
Herren tog dock en stark
under sin arm och knogade

ing dörför i denna stad,
mina stolar i järade sig
borden, ringade sitt löfte
Men heren teg stille och kus-
gade på med sin tunga brä-
da, som han skulle beröja
julens lott.

Att en koro most beed
ode höfthjertan en an-
nes, omblan den frukt
eiterade lundla. Deng Åti-
krossen i brudhult, de
han bar hem både stork
och halke när storn
traktat ute i stegen.
Men en dygdakt med
att korn timmerstaden
i denna, på storn, till
fylls av kärligt skädför
stornade utan att nån

Dessa konstiga berättelser. Men
huru fullständigt de tog i stort
och tillika, sedan han spridit
samma i sin och blev ett
projekt på skolan, medan han
ledde skolan framförlig.
Hjuga ~~skola~~ skola
tecknade han frivilligt
Bottelars huse, på hans
gode hem med denna be-
dän hemma teckning har
sedan varit spridd i sin-
skolastatistiken. Men om
äldre barnskolans fullständ-
hållare A. P. Fragerström
berättade ett exempel
av denna art. Detta
berättas på undervisningen efter
honom av Bengt Skottarsen,
som varit utmärkt nog

1874

att skalla ett botniskt barn

Eller jagis hufvudsake, vilket
hos meddelas. Endligt
bryghusningor at H. Skand
det var gynnadeligen vikt.

H. Sjogren sig ärendes i
sin ungdom ha samman-
kräftat med en presten,
född 1814, som i sin ung-
dom vid flera olika till-
fällen både sett och ta-
lut med Petterbjörnsdotters

Sjand: Hovare som
småland och Västma Skelling
opelar envallet de under
främsta ände och i hollsten.
och En hel del mestiska man-
niden två till att den exite-
rat, vilket dock är ett min-
ner som sin vaktligen varit för
bikandet.

2